

KANSANHUOLTOMINISTERIÖ

Helsinki, 15. 10. 1945

Kiertokirje N:o 439.

Kansanhuoltolautokunnille

Asia: Yleisostokorttien vaihto.

Koska viime elo- ja syyskuun aikana eräistä kansanhuoltolautakunnista varastettuja melkoisen huomattavia yleisostokorttimääriä ei ainakaan toistaiseksi ole saatu takaisin, ministeriö on päättänyt, että kiertokirjeessä N:o 412/28. 9. 45 mainittu yleisostokorttien vaihto on suoritettava. Korttien vaihdon suhteen on noudatettava seuraavia määräyksiä:

(Sekaannusten välttämiseksi käytetään allaolevassa tekstissä nimitystä *keltainen* yleisostokortti syyskuussa jaetusta yleisostokortista, jonka piti olla voimassa 1. 10. 45—31. 1. 46 ja nimitystä *harmaa* yleisostokortti nyt jaettavaksi tulevasta kortista.)

1. Uudet harmaat yleisostokortit voidaan ilmeisesti postittaa ministeriöstä kaikille kansanhuoltolautokunnille lokakuun 20 päivänä päättyvällä viikolla.

2. Nämä kortit on *leimattava* ostokorttien leimaamiseen nykyisin käytettävällä *8-kulmaisella leimasimella*.

3. Kansanhuoltolautakuntien on järjestettävä korttien säilytys niin turvallisesti, että yhtään ainoata harmaata yleisostokorttia ei joudu murtojen kautta vääriin käsiin. *Heti kun uusia harmaita yleisostokortteja on saapunut kansanhuoltolautakunnalle, on järjestettävä vartiointi kaikissa muissa tapauksissa, paitsi jos kortit säilytetään rahalaitosten holveissa.* Vartiointia on suoritettava kunnes yleisostokorttien vaihto on suoritettu loppuun.

Kansanhuoltolautakuntien on kiireellisesti *tiedoitettava kansanhuoltopiirin toimistolle, miten korttien säilytys on järjestetty, sinä aikana, kun harmaita yleisostokortteja on kansanhuoltolautakunnan hallussa runsaammin kuin normaalin varasto edellyttää.* Kansanhuoltoministeriö vielä huomauttaa, että kansanhuollonjohtajat ovat henkilökohtaisesti vastuussa korttien turvallisesta säilytyksestä.

4. Yleisostokorttien *vaihtoon ei saada ryhtyä, ennenkuin harmaita yleisostokortteja — Y₁ ja Y₂ kortteja — on saapunut riittävä määrä vaihdon suorittamista varten.* Toiselta puolen on taas pidettävä huolta, että *heti kun vaihto voidaan suorittaa, on siihen ryhdyttävä, koska uusilla harmailta yleisostokorteilla lokakuun korttikalenterin mukaan jaetaan vielä lokakuun aikana eräitä tarvikkeita.* Yleisölle on tiedoitettu, että yleensä voi vaihto alkaa maanantaina, lokakuun 22 päivänä. Kansanhuoltolautakunnan on suoritettava jakelu mahdollisimman joustavasti mm. järjestämällä jakelupaikkoja kyllin riittävästi.

5. Kaikissa muissa kunnissa paitsi *Marttilan, Porvoon maalaiskunnan ja Snappertunan kunnissa* jaetut keltaiset yleisostokortit saadaan vaihtaa harmaisiin yleisostokortteihin *missä kansanhuoltolautakunnassa tahansa.* Jos keltainen yleisostokortti on varustettu jonkin näiden kolmen kansanhuoltolautakunnan leimalla, ei

sitä saa mikään muu kansanhuoltolautakunta vaihtaa harmaaseen, vaan on vaihto suoritettava siinä kansanhuoltolautakunnassa, joka kortin on antanut. Tällöin voidaan vaihto suorittaa joko henkilökohtaisesti tai postin välityksellä *kirjatussa* kirjeessä, josta, milloin mahdollista, on huomautettava ko. henkilölle.

6. *Henkilö saa vaihtaa*, paitsi omansa ja ruokakuntansa muiden jäsenten yleisostokortit, myös muiden henkilöiden kortteja. Valtakirjaa ei tarvita. Milloin on syytä epäillä väärinkäytöksiä, on kansanhuoltolautakunnalla oikeus kieltäytyä vaihtamasta kortteja muuten kuin henkilökohtaisesti sekä pidättää esitetyt kortit.

7. Korttia vaihdettaessa on asianomaisen esitettävä *keltainen yleisostokortti*, jossa ehdottomasti pitää olla merkittynä siinä edellytetyt henkilötiedot. Vanhaa toukokuussa jaettua yleisostokorttia ei enää vaadita nähtäväksi. Paikkakunnilla, joilla henkilöllisyystodistukset on määrätty olevaksi käytössä, on kortin vaihtajan esitettävä oma henkilöllisyystodistuksensa.

8. Korttia vaihdettaessa on kansanhuoltolautakunnissa tarkastettava

a) *mikä kansanhuoltolautakunta on antanut keltaisen yleisostokortin*. Jos leima osoittaa, että sen on antanut Marttilan (kunnan N:o 480), Porvoon maalaiskunnan (kunnan N:o 613) tai Snappertunan (kunnan N:o 756) kansanhuoltolautakunta, ei harmaata yleisostokorttia saada antaa;

b) *onko tarkkailuluskaan tehty merkintöjä kansanhuoltolautakunnan toimesta*. Jos siihen on tehty joitakin merkintöjä on vastaavat merkinnät tehtävä myös luovuttavaan harmaaseen yleisostokorttiin;

c) *onko keltaisesta yleisostokortista irroitettu kuponkeja*. Jos siitä on irroitettu kuponkeja, kuten esim. sokeritautisten korteista, on harmaasta yleisostokortista irroitettava vastaavat kupongit. Niinpä *keltaisen Y₁ ja Y₂ yleisostokortin* sokerikuponkia N:o S 39 vastaa harmaassa Y₁ yleisostokortissa kuponki N:o S 44, kuponkia N:o S 40 kuponki N:o S 45 ja kuponkia N:o S 41 kuponki N:o S 46 sekä kel-

taisen Y₂ kortin kuponkia N:o Z 39 harmaassa Y₂ yleisostokortissa kuponki N:o Z 44, kuponkia N:o Z 40 kuponki N:o Z 45 sekä kuponkia N:o Z 41 kuponki N:o Z 46.

9. Senjälkeen kun edellämäinitut seikat on todettu, saadaan keltaisen Y₁ kortin tilalle antaa harmaa Y₁ kortti ja keltaisen Y₂ kortin tilalle harmaa Y₂ kortti.

Ennenkuin harmaa kortti saadaan kuitenkin luovuttaa, on keltaiseen korttiin, joka jää kansanhuoltolautakunnan haltuun, merkittävä *harmaan kortin juokseva numero* keltaisen kortin tarkkailuluskaan.

Lisäksi on vuonna 1931 tai sen jälkeen syntyneelle henkilölle luovutettava harmaaseen Y₂ korttiin lyötävä kansanhuoltolautakunnan leima tarkkailuluskaan niin, että osa leimasta tulee sen vasemmassa yläkulmassa olevan kupongin Y₂ J päälle. Tähän leimaukseen saadaan käyttää mitä tahansa kansanhuoltolautakunnan leimaa. Tämä toimenpide on välttämätön sen johdosta, että jälkepäin tätä kuponkia käytettäessä voidaan irroitustakin kupongista nähdä leiman perusteella, että se on irroitettu v. 1931 tai sen jälkeen syntyneen henkilön kortista.

10. *Kuittauksia ei vaadita, vaan kansanhuoltolautakuntaan jäävä keltainen yleisostokortti käy kuittauksesta*.

11. Paikkakunnilla, joilla *henkilöllisyystodistukset ovat käytössä* ja joilla siis kortin vaihtajan on esitettävä oma henkilöllisyystodistuksensa, on hänen kansanhuoltolautakuntaan jäävään keltaiseen yleisostokorttiinsa nimen kohdalle tehtävä jokin yksinkertainen *merkintä*, joka jälkekinpäin osoittaa, kuka on käynyt kansanhuoltolautakunnassa vaihdon suorittamassa.

Paikkakunnilla, joilla *henkilöllisyystodistus ei ole määrätty olevaksi käytössä*, on, kun henkilö esittää useampia yleisostokortteja, tiedusteltava, mikä on hakijan oma yleisostokortti ja tehtävä hakijan keltaiseen yleisostokorttiin samoin nimen kohdalle jokin yksinkertainen merkintä, josta jälkekinpäin selviää, kuka on käy-

nyt kansanhuoltolautakunnassa vaihdon suorittamassa. Milloin hakija esittää vain yhden yleisostokortin, on siihen myös tehtävä edellämainittu merkintä.

Kaikki ne keltaiset yleisostokortit, jotka asianomainen henkilö on *samalla vaihtanut, on pidettävä samassa nipussa* ja on hakijan yleisostokortti pantava *päällimmäiseksi*. Edellä mainitusta merkinnästä voidaan jälkepäin tarpeen vaatiessa todeta, kuka vaihdon on suorittanut kaikkien samassa nipussa olevien korttien osalta.

Kansanhuoltolautakuntaan jäävät keltaiset yleisostokortit on samalla taitettava keskeltä kahtia niin, että tekstipuoli jää näkyviin sekä, niinkuin edellä jo on mainittu, niin, että kansanhuoltolautakunnassa käyneen henkilön yleisostokortti jää *päällimmäiseksi*, milloin useampia kortteja on samalla vaihdettu.

12. Näin niputetut keltaiset yleisostokortit on *säilytettävä* niin, että jälkepäin voidaan todeta, *minä päivänä kukin kortti on vaihdettu ja kuka jakaja on kortin vaihtanut*. Tämän johdosta on kansanhuoltolautakunnassa pidettävä huolellista kirjanpitoa

a) siitä, mitkä Y_1 ja Y_2 korttien numerot on luovutettu millekin jakajalle sekä

b) siitä, mitkä Y_1 ja Y_2 korttien numerot kukin jakaja on *päivittäin* luovuttanut.

13. Kansanhuoltolautakuntaan jäävät keltaiset yleisostokortit on *mitätöitävä* siten, että edelläselostetulla tavalla niputeista korteista leikataan saksilla *osa yhdestä kulumasta pois*. Tämä on suoritettava välittömästi nipituksen jälkeen. Tämä korttien mitätöinti on hyvin tärkeä sen johdosta, että siten voidaan estää keltaisten korttien käyttö kahteen kertaan. Tällainen voisi olla mahdollista esim. sen kautta, että kansanhuoltolautakuntaan onnistuttaisiin murtautumaan varokeinoista huolimatta ja anastamaan vaihdon yhtey-

dessä lautakuntaan jääneitä keltaisia yleisostokortteja, joita muuten voitaisiin esittää uudestaan kansanhuoltolautakunnalle. Se, että keltaiseen korttiin vaihdon yhteydessä merkitään vastaavan harmaan kortin juokseva numero, ei vielä estä keltaisten korttien mahdollista väärinkäyttöä, koska tällainen numeromerkintä voidaan helposti saada siitä pois. Jos siis kansanhuoltolautakuntaan *esitetään vaihdettavaksi* keltainen yleisostokortti, josta on kulma leikattu pois (tai kaksi kulmaa, koska kortit on leikattava taitettuina), *ei korttia saada vaihtaa harmaaseen*, vaan on kortti ja kortin esittäjä heti pidettävä ja ilmoitettava poliisiviranomaisille, koska kysymyksessä täytyy olla keltaisen yleisostokortin väärinkäyttö.

14. *Jokaisen vaihtopäivän päätyttyä on kontrolloitava*, että kunkin jakajan jakamien harmaiden Y_1 korttien lukumäärä pitää yhtä jakajan haltuun jäävien keltaisten Y_1 korttien lukumäärän kanssa ja vastaavasti jaettujen harmaiden Y_2 korttien lukumäärä keltaisten Y_2 korttien kanssa.

15. Koska kysymyksessä on yleisostokortin *vaihto* eikä uusien yleisostokorttien jakelu, *ei kadonneen keltaisen yleisostokortin tilalle saada antaa uutta harmaata yleisostokorttia* muissa kuin niissä tapauksissa, jolloin yleisten voimassa olevien määräysten mukaan menetetyn yleisostokortin sijaan saadaan antaa uusi kortti.

16. Niinkuin jo eri yhteydessä on mainittu, *harmaat yleisostokortit tulevat voimaan* heti ja niillä saadaan ostaa lokakuun korttikalenterin mukaisia annoksia sitä mukaa kuin yleisö saa kortit haltuunsa. Ko. annosten jakelua tullaan sitäpaitsi *pidentämään*.

17. Siitä, miten *Marttilan, Porvoon maalaiskunnan ja Snappertunan* kansanhuoltolautakunnissa kortit vaihdetaan, antaa ministeriö asianomaisille lautakunnille erikseen ohjeet.

Apulaisosastopäällikkö *Jorma Suojanen*.

Apulaistoimistopäällikkö *Unto K. Malmi*.

Helsinki 1945.

Kauppalehti Oy:n Kirjapaino.